

ΙΕΡΟΥ ΒΙΚΕΝΤΙΟΥ ΤΟΥ ΛΗΡΙΝΙΤΟΥ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ (COMMONITORIA)*

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Υ Π Ο

ΑΘΗΝΑΓΟΡΟΥ (ΚΟΚΚΙΝΑΚΗ)

Ἀρχιεπισκόπου Θυατείρων καὶ Μ. Βρετανίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 11ον.

Παράδειγμα τοῦ Νεστορίου, τοῦ Φωτεινοῦ
καὶ τοῦ Ἀπολλιναρίου.

Ἴσως εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀπαιτήσῃ τις, ἵνα τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ σεβασμίου Μωϋσεῶς βεβαιωθῶν διὰ παραδείγματος ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς πράξεως. Ἡ ἀπαιτήσις εἶναι δικαία καὶ ἀνταποκρίνεται πρὸς αὐτὴν ἀμέσως. Καὶ λοιπὸν δὲν εἶναι πρόσφατος καὶ ἐκδηλὸς ὁ πειρασμὸς, καθ' ὃν αἰφνιδίως μετετρέπη ἀπὸ προβάτου εἰς λύκον ὁ δυστυχῆς Νεστόριος, ὁ ὁποῖος ἤρχισε νὰ σπαράσῃ τὴν ποίμνην τοῦ Χριστοῦ¹⁷, ἐνῶ οἱ πλεῖστοι τῶν ὄσων ἐδάκησαν, ἀκόμη πιστεύουν ὅτι αὐτὸς εἶναι πρόβατον καὶ τοιουτοτρόπως εἶναι περισσότερον ἐκτεθειμένοι εἰς τὴν προσβολὴν τῶν ὀδόντων αὐτοῦ; Διότι ποῖος θὰ ὑπέθετε περιπεπλεγμένον εἰς πλάνην τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον εἶδεν ἐκλεγέντα μετὰ τοσαύτης συμφωνίας ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τιμηθέντα διὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ ὑπὸ τῶν Ἱερέων, ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος ἐξυμνήθη τοσοῦτον ὑπὸ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν καὶ ἐξετιμήθη μεγάλως ὑπὸ τοῦ Λαοῦ ὅστις καθ' ἡμέραν ἡρμήνευε τὰς Ἀγίας Γραφὰς καὶ ἀπεκάλυπτε τὰς ὀλεθρίους πλάνας τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Ἐθνικῶν; Πῶς λοιπὸν δὲν θὰ ἠδύ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 241 τοῦ προηγουμένου τεύχους.

17. Κατὰ τὸν Σωκράτην ὁ Νεστόριος Ἱερεὺς ὢν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἐκκλησίας τρόπῳ βιαίῳ προσεκλήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ νεωτέρου τὸ 428 καὶ ἀνηγορεύθη Πατριάρχης τῆς Βασιλευούσης. Ὀλίγας ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀνόδου του εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον ἐπέτυχε νὰ διεγείρῃ τὸν Λαὸν ἐναντίον τῶν Ἀρειανῶν ὥστε νὰ καθῆται τὸν Ναὸν αὐτῶν. Ὁ Νεστόριος θεωρεῖται ὁ ἐρμηνευτὴς ἂν οὐχὶ καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ νόμου, δυνάμει τοῦ ὁποῖου ὁ Θεοδόσιος κατεδίωξε τοὺς αἵρετικούς (Codex Theodosianus 16.5. 65 Σωκράτους Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Migne P.G. 67, 804. Γ. Μπεμπή, Συμβολὴ εἰς τὴν περὶ τοῦ Νεστορίου ἔρευναν. Ἀθῆναι 1964, σελίς 24-27).

νατο ὁ θεωρούμενος ὑπὸ πάντων ὅτι ἐδίδασκεν, ἐκήρυττε καὶ ἐσκέπτετο τὴν Ὀρθόδοξον διδασκαλίαν καὶ ἀλήθειαν, αὐτὸς ὁ καταδιώκων τὴν βλασφημίαν ὄλων τῶν αἵρέσεων, διὰ ν' ἀνοίξη τὸν δρόμον εἰς ἰδικὴν του αἵρεσιν; Τοῦτο εἶναι ἀκριβῶς, ὅπερ Μωϋσῆς λέγει «πειράζει Κύριος ὁ Θεός σου ὑμᾶς εἰδέναι εἰ ἀγαπᾶτε τὸν Θεὸν ὑμῶν» (Δευτερ. 13,3).

Ἄς παρέλθωμεν τὸν Νεστορίον, ὁ ὁποῖος περισσότερο ἐθαυμάζετο παρὰ ὠφέλει, περισσότερο ἐδφημίζετο παρὰ ὅτι εἰς τὴν πραγματικότητα ὑπῆρξε, καὶ ὁ ὁποῖος πρὸ καιροῦ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ λαοῦ ἐθεωρεῖτο μέγας, ἔνεκεν μᾶλλον ἀνθρωπίνης εὐφυΐας ἢ ἔνεκα θείας χάριτος. Ἄς ἐνθυμηθῶμεν ἐπὶ πλεόν καὶ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι πεπρωκισμένοι διὰ πολλῶν προσόντων καὶ μεγάλου ζήλου ἔγιναν διὰ τὸν Καθολικὸν λαὸν ὄχι μικρὸς πειρασμός. Τοιουτοτρόπως, ἐπὶ παραδείγματι ὁ Φωταῖνος, ἀναφέρεται ἀκόμη ὑπὸ τῆς πρεσβυτέρας γενεᾶς τῆς Παννονίας, ὡς ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἔθεσε τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Σιρμίου εἰς δοκιμασίαν. Ἐξυψώθη εἰς τὴν ἱερωσύνην μὲ μεγάλην ἐπιδοκιμασίαν ἀπὸ μέρους ὄλων καὶ ἐξήσκησεν αὐτὴν ὡς καθολικός. Αἰφνιδίως ὅμως ὡς πονηρὸς προφήτης, «προφήτης ἢ ἐνυπνιαζόμενος», περὶ οὗ ὁ Μωϋσῆς ὁμιλεῖ, ἤρχισε νὰ πείθῃ τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν εἰς αὐτὸν ἐμπιστευθέντα, νὰ ἀκολουθῆ «Θεοῦς ἑτέρου», τοὺς ὁποίους τὸ πρὶν δὲν ἐγίνωσκε. Δὲν εἶναι ἀσυνήθης ἡ κίνησις αὕτη. Ἄλλ' ἔγινεν ἐπὶ πλεόν ἐπικίνδυνος, διότι εἶχεν εἰς τὴν διάθεσίν του ὑπέροχα προσόντα ἵνα ἐπιδιώξῃ μίαν τόσον μεγάλην καταστροφήν. Εἶχε δυνατὸν νοῦν καὶ διεκρίνετο διὰ τὴν παιδείαν του καὶ τὴν ἔκτακτον ρητορικὴν του, συζητῶν καὶ συγγράφων μετὰ ἀκριβείας καὶ δυνάμεως, ὡς ἐμφαίνεται ἀπὸ τὴν ἔκτασιν τῶν συγγραμμάτων τὰ ὁποῖα ἔγραφε καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν. Εὐτυχῶς τὰ εἰς αὐτὸν ἐμπιστευθέντα πρόβατα ἐπρόσεχον καὶ ἐφρόντιζον διὰ τὴν καθολικὴν πίστιν καὶ ἄνευ βραδύτητος ἐνεθυμήθησαν τοὺς προειδοποιητικὸς λόγους τοῦ Μωϋσέως. Καίτοι δὲ ἐθαύμαζον τὴν ρητορείαν τοῦ προφήτου καὶ ποιμένος αὐτῶν, δὲν ἠγνόουν ὅμως καὶ τὸν πειρασμόν. Διὰ τοῦτο αὐτὸν, τὸν ὁποῖον προηγουμένως ἠκολούθουν ὡς ἀρχηγὸν τῆς ποιμνῆς, αὐτὸν τώρα ἤρχισαν νὰ ἀποφεύγουν ὡς λύκον.

Ὅχι μόνον ἐκ τοῦ παραδείγματος τοῦ Φωταῖνου ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ παραδείγματος τοῦ Ἀπολλιναρίου¹⁸ μαθάνομεν τὸν κίνδυνον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ πειρασμοῦ, λαβόντες συγχρόνως εἰδοποιητήριον πρὸς ἐπιμελεστέραν περιφρούρησιν τῆς πίστεως. Διότι καὶ οὗτος ἔγινεν αἰτία, ἵνα οἱ ἀκρο-

18. Ὁ Ἀπολλινάριος (310-390) ἐγεννήθη εἰς τὴν Βηρυτόν. Καίτοι φίλος ὑπέρμαχος τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, ὅμως ἐπεσεν εἰς φρικτὴν αἵρεσιν καθ' ἣν ὁ ἔνσαρκωθεὶς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν ἦτο ὁμοίος ἡμῖν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, διότι ὁ Θεὸς Λόγος εἶχε θέσιν ψυχῆς ἐν τῷ Χριστῷ. Κατὰ τοῦτον ὁ Χριστὸς δὲν εἶχε τὴν ἀνθρώπινον ψυχὴν. Κατεδικάσθη ἐν Ρώμῃ τὸ 374 καὶ κατὰ τὴν Β' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τὸ 381. (G. L. Prestige, Fathers and Heretics, Bampton Lectures 1940. Διάλεξις 5η, σελῖς 193-240).

αται του δοκιμασθοῦν καὶ ἀνησυχῆσουν, ἐνῶ ἡ ἀσθεντία τῆς Ἐκκλησίας εἴλκυνεν αὐτοὺς εἰς μίαν κατεύθυνσιν, ἢ πρὸς τὸν διδάσκαλον αὐτῶν προσκόλλησις προσεἴλκυνεν αὐτοὺς εἰς ἄλλην καὶ κυμαινόμενοι καὶ ταλαντευόμενοι μεταξὺ τῶν δύο, δὲν ἠδύναντο νὰ καθορίσουν ποῖον νὰ προτιμήσουν. Ἦτο λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εἶναι ἄξιοι καταδίκης ταχείας; Ἀντιθέτως. Ἦτο τοσαύτης μεγάλης ἀξίας, ὥστε ταχέως ἐν πολλοῖς νὰ θεωρῆται ἀξιόπιστος. Διότι ποῖος ὑπερεἶχεν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐμβάθυνσιν, εἰς τὴν εὐστροφίαν, εἰς τὰς γνώσεις; Πόσας αἱρέσεις δὲν συνέτριπεν εἰς πολλοὺς τόμους; Πόσας πλάνας ἐχθρικὰς πρὸς τὴν πίστιν δὲν ἀνήρπεν; Ἐνδεικτικὸν εἶναι τὸ μέγα καὶ εὐγενὲς ἔργον του, ἐν τῷ ὁποίῳ εἰς τριάκοντα περίπου τόμους ἀνήρπεν διὰ σοβαρῶν ἐπιχειρημάτων τὰς ἀνοήτους συκοφαντίας τοῦ Πορφυρίου. Θὰ ἀπῆται πολὺν χρόνον ἢ ἀναφορὰ ὄλων τῶν ἔργων του, διὰ τῶν ὁποίων ἀναμφιβόλως θὰ ἠδύνατο νὰ εὐρίσκετο εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν ἀρχηγῶν τῶν οἰκοδομησάντων τὴν Ἐκκλησίαν, ἐὰν δὲν ἐπενόει, ἔνεκα τῆς ἀσεβοῦς ἐπιθυμίας καὶ αἰρετικῆς περιεργείας, ἀγνωστικῶς νέαν γνώμην, ἣτις ἐμόλυνε τοὺς κόπους του μὲ ἐν εἶδος λέπρας καὶ ἐγένεν αἰτία, ἵνα ἡ διδασκαλία του καταστῆ πειρασμὸς μᾶλλον τῆς Ἐκκλησίας ἢ οἰκοδομὴ αὐτῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 12ον.

Αἱ αἱρέσεις τοῦ Νεστορίου, τοῦ Φωτεινοῦ καὶ τοῦ Ἀπολλιναρίου.

Ἐνταῦθα ἴσως νὰ ἀπαιτηθῆ παρ' ἐμοῦ, ἵνα ἐκθέσω τὰς αἱρέσεις, ἃς ἀνέφερα ἀνωτέρω, τουτέστι τὴν Νεστορίου, Ἀπολλιναρίου καὶ Φωτεινοῦ. Καὶ τοῦτο βεβαίως δὲν συσχετίζεται μὲ τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον μὲ ἐνδιαφέρει. Διότι δὲν εἶναι ὁ σκοπὸς ἡμῶν νὰ ἐξετάσωμεν τὰς πλάνας τῶν ἀτόμων, ἀλλὰ νὰ φέρωμεν παραδείγματα ἐκ τῶν ὀλίγων διὰ νὰ ἀποδείξωμεν φαινεῶς ἐκεῖνο, ὅπερ διεκήρυξεν ὁ Μωϋσῆς, ὅτι ὅταν Ἐκκλησιαστικὸς τις διδάσκαλος ἐρμηνεύσῃ τὰ μυστήρια τῶν προφητῶν καὶ ὁ ἴδιος προφήτης προσπαθήσῃ νὰ εἰσαγάγῃ νεωτερισμὸν τινα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἡ θεία πρόνοια ἐπιτρέπει τοῦτο, ἵνα δοκιμάσῃ ἡμᾶς. Εἶναι λοιπὸν χρήσιμον νὰ ἀναπτύξωμεν τὰς ἰδέας τῶν προαναφερθέντων αἰρετικῶν μόνον δι' ὀλίγων, τουτέστι, τοῦ Φωτεινοῦ, τοῦ Ἀπολλιναρίου καὶ τοῦ Νεστορίου.

Τοῦ Φωτεινοῦ λοιπὸν εἶναι αὕτη¹⁹. Ὁ Θεὸς εἶναι εἷς καὶ μόνος, ὡς οἱ Ἰουδαῖοι ἐννοοῦν αὐτόν. Ἀρνεῖται τῆς Τριάδος τὴν ὄντοτητα, μήτε νο-

19. Ὁ Φωτεινὸς Ἐπίσκοπος Σιρμίου (344 μ.Χ.), ὡς ἀναφέρει ὁ Ἅγιος Ἀδγουστίνος, δὲν παρεδέχετο τὴν προὑπαρξιν τοῦ ἐνσαρκωθέντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Κατεδικάσθη κατὰ τὴν Β' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τὸ 381.

μίξει ὅτι ὑπάρχει πρόσωπον εἰς τὸν Θεῖον Λόγον, μήτε εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ὁ Χριστὸς κατ' αὐτόν, καίτοι μοναδικός, εἶναι ἄπλοῦν ἀνθρώπινον ὄν καὶ τοῦ ὁποῦ τὴν ἀρχὴν ἀποδίδει εἰς τὴν Μαρίαν. Καὶ δογματίζει ὅτι ὀφείλομεν νὰ σεβώμεθα τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Πατρὸς, τὸν δὲ Χριστὸν ὡς ἄνθρωπον μόνον. Ταῦτα τοῦ Φωτεινοῦ.

Ὁ Ἀπολλινάριος ἀφ' ἑτέρου καυχώμενος τονίζει τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐνότητος τῆς Τριάδος, καίτοι καὶ τοῦτο οὐχὶ ἐν ἀκεραιότητι πίστεως. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Λόγου ἐκδήλωσεν βλασφημεῖ. Διότι λέγει ὅτι ἐν τῇ σαρκὶ καθ' ἑαυτὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, εἴτε δὲν ὑπῆρχε ψυχὴ ἀνθρωπίνη καθόλου ἢ ἐὰν ὑπῆρχεν ἤτο ἄνευ διανοίας καὶ λόγου. Καὶ βεβαίως ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν δὲν ἐμορφώθη ἐκ τῆς Ἁγίας Παρθένου Μαρίας, ἀλλὰ κατήλθεν ἐξ οὐρανοῦ εἰς τὴν Παρθένον καὶ ἐδίδασκεν κάποτε συνεχῶς ἀμφιταλαντευόμενος καὶ ἀμφιβάλλων ὅτι ἡ σὰρξ αὕτη ἦτο συναϊδιὸς τῷ Πατρὶ, καίτοι δὲ ἐποιήθη ἐκ τῆς Θεότητος τοῦ Λόγου. Ἦρνεῖτο νὰ δεχθῆ ἴσως δύο οὐσίας ἐν Χριστῷ, μίαν Θεϊαν καὶ μίαν ἀνθρωπίνην, μίαν ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τὴν ἄλλην ἐκ τῆς μητρὸς. Ἐπίστευεν ὅτι ἡ φύσις τοῦ Λόγου καθ' ἑαυτὴν χωρίζεται, ὥστε ἡ μία μόνον ἐν τῷ Θεῷ καὶ ἡ ἄλλη μεταποιεῖται εἰς σάρκα. Ἐὰν ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ εἷς Χριστὸς συνίσταται ἐκ δύο οὐσιῶν, οὗτος ἐναντίον τῆς ἀληθείας ἐβεβαίωσεν, ὅτι ἐκ τῆς Μιᾶς Θεότητος τοῦ Χριστοῦ δύο οὐσίαι ἐγεννήθησαν. Ταῦτα τοῦ Ἀπολλιναρίου.

Ὁ Νεστορίος πάσχων ἀντιθέτως τῷ Ἀπολλιναρίῳ, ἐνῶ διετείνεται διακρίνων δύο φύσεις ἐν Χριστῷ, ὅπως αἰφνιδίως εἰσήγαγε δύο πρόσωπα καὶ μὲ ἀνήκουστον πονηρίαν καταλήγει ὅτι ὑπάρχουν δύο υἱοὶ τοῦ Θεοῦ καὶ δύο Χριστοὶ ὁ εἷς τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ ἄλλος τοῦ ἀνθρώπου, ὁ εἷς γεννηθεὶς ἐκ τοῦ Πατρὸς, ὁ ἄλλος ἐκ τῆς μητρὸς. Οὗτος δηλοῖ ὅτι ἡ ἁγία Μαρία δὲν πρέπει νὰ καλεῖται Θεοτόκος ἀλλὰ Χριστοτόκος, ἅπαξ καὶ ἐγέννησεν οὐχὶ τὸν Χριστὸν Θεόν, ἀλλὰ τὸν Χριστὸν ἄνθρωπον. Ἀλλὰ ἐὰν τις νομίζει ὅτι εἰς τὰ γραπτὰ ἔργα του λέγει ὅτι ὑπάρχει εἷς Χριστὸς καὶ διακηρύττει ὅτι τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἓν, ἃς προσέξῃ νὰ μὴ δώσῃ τόσον ἐπιπολαίως πίστιν εἰς αὐτά. Ὁ Νεστορίος²⁰ ἐπιδεξίως ἐπινοεῖ καὶ μηχανᾶται λέξεις διὰ νὰ ἐξαπατήσῃ τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ καὶ νὰ μεταδώσῃ πονηρὰς

20. Ὁ φίλος τοῦ Νεστορίου, ὁ Ἀντιοχεὺς Πρεσβύτερος Ἀναστάσιος κηρύττων ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶπε κατὰ τὸν Ἱστορικὸν Σωκράτην «Θεοτόκον τὴν Μαρίαν καλεῖται μηδεὶς. Μαρία γὰρ ἄνθρωπος ἦν. Ὑπὸ ἀνθρώπου δὲ Θεὸν τεχθῆναι ἀδύνατον» (Migne P.G. 67, 808). Ὁ Νεστορίος ὁμιλήσας ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς Πατριάρχης κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων ὑπεστήριξε τὴν θέσιν τοῦ Πρεσβυτέρου Ἀναστασίου. Πλὴν δὲν ἐθεώρει ἑαυτὸν πρωτεργάτην τῆς ἰδέας αὐτῆς, διότι ἀναλαβὼν τὸν Θρόνον Κωνσταντινουπόλεως ἤρε διαλεγόμενα τὰ πλήθη ἐκ τῆς συμμετοχῆς τοῦ συζητουμένου θέματος καὶ πρὸς καθυσύχασιν τοῦ λαοῦ εἰσηγήθη ἀντὶ τοῦ ὄρου «Θεοτόκος» τὸν ὄρον «Χριστοτόκος» ὡς λύσιν μέσσην καὶ συμβιβαστικὴν (*Ἴδε Γ. Μπεμπῆ, ἐνθα ἀνωτέρω, σελίς 24-30).

διδασκαλίας εὐκολώτερον διὰ μέσου τῶν καλῶν τοιούτων, συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Ἀποστόλου «τὸ οὖν ἀγαθόν, ἐμοὶ γέγονε θάνατος» (Ρωμ. 7,13). Λοιπὸν, ὡς εἶπομεν, μὲ σκοπὸν ἀπατηλὸν τονίζει εἰς μέρη τινὰ τῶν συγγραμμάτων του, ὅτι παραδέχεται τὸν Χριστὸν ἕνα καὶ ἕν πρόσωπον ἐν Χριστῷ καὶ διατείνεται ὅτι μόνον μετὰ τὴν ἐκ τῆς Παρθένου γέννησιν τὰ δύο πρόσωπα ἠνώθησαν εἰς ἕνα Χριστόν. Ἀλλὰ ἡ δῆλωσις αὕτη ἐγινε κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ σημαίνῃ ὅτι κατὰ τὴν σύλληψιν ἢ κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην τῆς Παρθένου καὶ χρόνον τινὰ μετὰ ταῦτα ὑπῆρχον δύο Χριστοί. «Τοιοιτοτρόπως ὁ Χριστὸς γεννηθεὶς τὸ πρῶτον ὡς ἀπλοῦς ἄνθρωπος δὲν μετείχε τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἐνότητι τοῦ προσώπου. Μετὰ ταῦτα προσελήφθη ὅταν τὸ πρόσωπον τοῦ Λόγου κατήλθεν εἰς αὐτόν. Καίτοι τώρα προσληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Λόγου παραμένει (in dei gloria maneat) ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Θεοῦ. Ὅμως φαίνεται ὅτι πρὸς καιρὸν δὲν ὑπῆρχε διαφορὰ μετὰ τὸ αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 13ον.

Ἡ διδασκαλία τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας περὶ τῆς Ἀγίας Τριάδος, περὶ τῆς ἐνσαρκώσεως κατὰ Νεστορίου, Ἀπολλιναρίου καὶ Φωτεινοῦ.

Ταῦτα λοιπὸν ὁ Νεστόριος, ὁ Ἀπολλινάριος καὶ ὁ Φωτεινός, δίκην λυσσῶντων κυνῶν ὑλάκτησαν κατὰ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ὁ μὲν Φωτεινός δὲν παραδέχεται τὴν Τριάδα. Ὁ Ἀπολλινάριος λέγει ὅτι ἡ φύσις τοῦ Λόγου εἶναι ἀλλοιωτὴ. Δὲν δέχεται δύο φύσεις ἐν Χριστῷ καὶ ἀρνεῖται ὅτι ὁ Χριστὸς ἔχει ψυχὴν ἢ καὶ ὅτι αὕτη στερεῖται λόγου καὶ νοός, δεχόμενος ὅτι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ λαμβάνει τὴν θέσιν τοῦ νοός. Ὁ Νεστόριος διΰσχυρίζεται ὅτι ὑπῆρχον πάντοτε δύο Χριστοί, ἢ ὅτι κάποτε ἐχωρίσθησαν. Ἀλλ' ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ὀρθῶς περὶ Θεοῦ καὶ περὶ τὸν Σωτῆρα ἡμῶν νοοῦσα (sentiens), δὲν βλασφημεῖ κατὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Τριάδος ἢ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Χριστοῦ. Διότι λατρεῖ μίαν Θεότητα ἐν τῷ πληρώματι τῆς Τριάδος, καὶ τὴν ἰσότητα τῆς Τριάδος ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἐξουσίᾳ²¹. Ὁμολογεῖ ἕνα Ἰησοῦν Χριστόν οὐχὶ δύο, ἀλλὰ τὸν ἴδιον ἐξ Ἰσου Θεὸν καὶ ἄνθρωπον. Πιστεύει ὅτι ὑπάρχει εἰς Αὐτὸν ἐν πρόσωπον ὄντως, ἀλλὰ δύο φύσεις. Δύο φύσεις, ἀλλὰ ἕν πρόσωπον. Δύο φύσεις, διότι ἡ φύσις τοῦ Λόγου

21. Ὁ Βικέντιος εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο δὲν χρησιμοποιεῖ ὡς ἐνομίση τὸ Ἀθανασιανὸν Σύμβολον ὅπερ ἐχρησιμοποιεῖτο ἐν τῇ Δύσει καὶ ὅπερ περιλαμβάνεται εἰς τὸ Ὁρολόγιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς καὶ εἰς τὸ βιβλίον τῶν Κοινῶν Προσευχῶν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας ἣν ἐκθέτει ὁ Ἀθανάσιος κλπ.

τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ἀλλοιωτή, ὥστε νὰ μεταβάλλεται καθ' ἑαυτὴν εἰς σάρκα. Ἐν πρόσωπον, διότι ἂν ὠμολόγει πιστεύουσα εἰς δύο υἱούς, τότε θὰ ἐλάτρευε τετράδα καὶ οὐχὶ τριάδα (*Quaternitatem videatur colere, non trinitatem*).

Εἶναι πρέπον νὰ διευκρινίσωμεν τὸ σημεῖον τοῦτον καλλίτερον. Παρὰ τῷ Θεῷ ὑπάρχει μία οὐσία, ἀλλὰ Τρία πρόσωπα. Ἐν τῷ Χριστῷ ὑπάρχουν δύο οὐσίαι, ἀλλὰ ἓν πρόσωπον. Ἐν τῇ Τριάδι ὑπάρχει ἄλλος καὶ ἄλλος (διάκρισις μεταξὺ προσώπων) ὄχι ὅμως ἄλλο καὶ ἄλλο (οὐχὶ διάκρισις φύσεως). (*In trinitate alius atque alius non aliud atque aliud in salvatore aliud adque aliud non alius atque alius*)²².

Ἐν τῷ Σωτῆρι ἔχομεν ἄλλο καὶ ἄλλο (διάκρισις οὐσιῶν) οὐχὶ ὅμως ἄλλος καὶ ἄλλος (οὐχὶ διάκρισις προσώπων). Ἀλλὰ πῶς ἔχομεν ἓν τῇ Τριάδι ἄλλον καὶ ἄλλον (διάκρισις προσώπων) οὐχὶ ὅμως ἄλλο καὶ ἄλλο; Διότι ὑπάρχει ἓν πρόσωπον τοῦ Πατρὸς, ἄλλο πρόσωπον τοῦ Υἱοῦ καὶ ἄλλο πρόσωπον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὅμως τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν ὑπάρχει φύσις ἄλλη καὶ ἄλλη, ἀλλὰ μία καὶ ἡ αὐτή. Πῶς ἔχομεν ἓν τῷ Σωτῆρι ἄλλο καὶ ἄλλο, οὐκ ἄλλον καὶ ἄλλον; Διότι ἄλλη εἶναι ἡ οὐσία τῆς Θεότητος καὶ ἄλλη ἡ οὐσία τῆς ἀνθρωπότητος Αὐτοῦ. Δὲν εἶναι ἄλλος καὶ ἄλλος (ὡς πρόσωπον), ἀλλὰ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς Χριστός, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὡς ἓν τῷ ἀνθρώπῳ ἄλλο εἶναι τὸ σῶμα καὶ ἄλλο εἶναι ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ εἶναι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ἀνθρώπος. Ἐν τῷ Πέτρῳ καὶ τῷ Παύλῳ ἄλλο εἶναι ἡ ψυχὴ καὶ ἄλλο τὸ σῶμα. Τὸ σῶμα ὅμως καὶ ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι δύο Πέτροι καὶ δὲν ὑπάρχει ἓνας Παῦλος ὡς ψυχὴ καὶ ἄλλος Παῦλος ὡς σῶμα, ἀλλ' εἷς καὶ ὁ αὐτὸς Πέτρος, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς Παῦλος ἀποτελούμενος ἐκ διπλῆς καὶ διακεκριμένης φύσεως, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

Ἐντεῦθεν λοιπὸν ὑπάρχουν ἓν τῷ ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ Χριστῷ δύο φύσεις, ἡ μία Θεία καὶ ἡ ἄλλη ἀνθρωπίνη. Μία ἐκ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ ἡ ἄλλη ἐκ τῆς Παρθένου Μητρὸς. Ἡ μία συναϊδιος καὶ ἴση τῷ Πατρί, ἡ ἄλλη χρονική καὶ ἀπάτωρ (*ex tempore et minor patre*). Ἡ μία ὁμοούσιος τῷ Πατρί, ἡ ἄλλη ὁμοούσιος τῇ μητρὶ, ὅμως εἷς καὶ ὁ αὐτὸς Χριστὸς ἓν ἐκατέραις φύσεσι (*utraque substantia*). Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν εἷς Χριστός, ὡς Θεὸς καὶ ἄλλος Χριστός, ὡς ἀνθρώπος, ὁ εἷς ἀδημιούργητος καὶ ὁ ἄλλος δημιουρ-

22. Ἡ ἀναλογία *alius atque aliud* καὶ *atque aliud* φαίνεται εἶναι παράλληλος τοῦ συλλογισμοῦ τῶν θεολογικῶν λόγων τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, ὅστις ἐχρησιμοποίησε τὴν σχέσιν ταύτην πρὸς ἐρμηνείαν ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς Τριαδικῆς ἐνότητος τοῦ Θεοῦ «ἄλλος καὶ ἄλλος οὐκ ἄλλο καὶ ἄλλο» καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς καθορισμὸν τῆς ἐνότητος τοῦ ἐνὸς προσώπου καὶ τῆς διαφορότητος τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ, «ἄλλο καὶ ἄλλο οὐκ ἄλλος καὶ ἄλλος». P. G. Migne, 37. Ἐπιστολὴ πρὸς Κληδόνιον, σελ. 180Α.

γηθείς, ὁ εἷς ἀπαθείς καὶ ὁ ἄλλος παθητός, ὁ εἷς ἴσος τῷ Πατρὶ καὶ ὁ ἄλλος κατώτερος τοῦ Πατρὸς, μήτε ὁ εἷς ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ ὁ ἄλλος ἐκ τῆς Μητρὸς, ἀλλ' εἷς καὶ ὁ αὐτὸς Χριστός, Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ὁ αὐτὸς ἀδημιούργητος καὶ δημιουργηθείς, ὁ αὐτὸς ἀναλλοίωτος καὶ ἀπαθής, ὁ αὐτὸς ἀλλοιωθεὶς καὶ παθὼν, ὁ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς, ἴσος τῷ Πατρὶ καὶ ἐν ταῦτῳ ὑπὸ τὸν Πατέρα (*idem patri et aequalis et minor*), εἷς καὶ ὁ αὐτὸς γεννηθεὶς ἐκ τοῦ Πατρὸς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων καὶ ὁ αὐτὸς ἐν τῷ κόσμῳ γεννηθεὶς ἐκ μητρὸς, τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος. Ὡς Θεὸς ἢ ὑψίστη Θεότης, ὡς ἄνθρωπος ἢ πληρεστάτη ἀνθρωπότης. Λέγω πληρεστάτη ἀνθρωπότης, διότι προσέλαβεν ἀμφοτέρα ψυχὴν καὶ σῶμα, τὴν ἡμετέραν ἀληθῆ σάρκα ἐκ τῆς μητρὸς τοῦ καὶ ψυχὴν κεκτημένην διάνοιαν (*praeditam intellectu*), καὶ νοῦν ἕλλογον.

Οὕτως ὑπάρχει ἐν τῷ Χριστῷ, ὁ Λόγος, ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα. Ἄλλ' οὗτος ὀλοκλήρος εἶναι εἷς Χριστός, Υἱὸς Θεοῦ καὶ εἷς Σωτὴρ καὶ Λυτρωτὴς ἡμῶν. Εἶναι εἷς, οὐχὶ ὡς ἐκ τινος μείξεως, συγγεούσης τὴν Θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα, ἀλλὰ διὰ τινος ὀλοκλήρου καὶ μοναδικῆς ἐνότητος προσώπου (*non corruptibili nescio qua divinitatis et humanitatis cofasione sed integra et singulari quadam unitate personae*). Διότι ὁ σύνδεσμος αὐτῶν δὲν μετήλλαξε τὴν μίαν οὐσίαν εἰς ὅ,τι ἦτο καὶ ἡ ἄλλη (αὐτὸ εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς ἀρειανῆς πλάνης), ἀλλὰ μᾶλλον συνεδέθησαν ἀμφοτέρα εἰς ἓν, ὥστε ἡ ἐνότης τοῦ Ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Προσώπου πάντοτε νὰ διαμένῃ ἐν τῷ Χριστῷ, ὅπως θὰ διαμένῃ πάντοτε ἡ διάκρισις ἐκάστης τῶν φύσεων, ὥστε ὁ Θεὸς οὐδέποτε νὰ ἀρχίσῃ νὰ γίνεταί σῶμα, μήτε τὸ σῶμα πάλιν οὐδέποτε νὰ παύσῃ νὰ εἶναι σῶμα (*nec unquam deus corpus esse incipiat nec aliquando corpus, corpus esse desistat*). Τοῦτο ἐξεικονίζεται ἐκ τοῦ παραδείγματος τῆς ἀνθρωπίνης καταστάσεως. Διότι ὄχι μόνον εἰς τὸ παρόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μέλλον ἕκαστον ἄτομον ἀποτελεῖται καὶ θὰ ἀποτελῆται ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς. Οὐδέποτε ὁμοῦς τὸ σῶμα θὰ μετατραπῆ εἰς ψυχὴν μήτε ἡ ψυχὴ εἰς σῶμα, ἀλλὰ εἰς ἕκαστον ἄτομον, ἔχον ζωὴν ἀτελεύτητον, ἢ διαφορὰ ἀμφοτέρων τῶν οὐσιῶν κατ' ἀνάγκην θὰ διατηρηθῆ αἰώνως. Τοιοῦτοτρόπως ἐν τῷ Χριστῷ ἐκάστη τῶν δύο φύσεων θὰ ἔχῃ τὸ διακριτικὸν αὐτῆς χαρακτηριστικὸν πάντοτε καὶ θὰ διατηρῆται ἐν τῇ ἐνότητι τοῦ προσώπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 14ον.

Ἡ Ὁρθόδοξος χρῆσις τοῦ ὄρου Πρόσωπον.

Ἐφ' ὅσον χρησιμοποιοῦμεν συχνάκις τὸν ὄρον «πρόσωπον» καὶ λέγομεν ὅτι ὁ Θεὸς ἐγένετο ἄνθρωπος διὰ προσώπου (*Deus per personam homo factus est*), πρέπει μὲν ἄλλως νὰ προσέξωμεν ἵνα μὴ μᾶς ἐκλάβουν ὅτι ἐν-

νοοῦμεν τὸν Θεὸν Λόγον ὡς ἀναλαβόντα τὴν ἡμετέραν φύσιν, μιμούμενος ἀπλῶς τὴν ἀναστροφὴν ἡμῶν καὶ ὅτι διῆγε τὴν ζωὴν Αὐτοῦ κατὰ τρόπον μὴ πραγματικόν, μὴ ὢν ἀληθῶς ἀνθρώπινον ὄν, καθ' ὃν τρόπον εἰς τὰ θέατρα, ὅπου ἐν ἄτομον ὑποδύεται διὰ ταχείας ἀλλαγῆς πολλὰ πρόσωπα, οὐδὲν ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι ἰδικόν του. Οὗτοι, ὅποτε δῆποτε, παριστοῦν ἄλλων ἀνθρώπων τὰ ἔργα καὶ τὰς κινήσεις καὶ δράσεις αὐτῶν καὶ παρουσιάζονται ὡς ὄντες πράγματι διάφοροι ἢ ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους μιμοῦνται. Χάριν διαφωτίσεως παρέχω παράδειγμα ἐκ τοῦ κοσμικοῦ Θεάτρου καὶ ἐκ τῶν Μανιχαίων, λέγων ὅτι, ὅταν τραγικὸς ὑποκριτὴς παριστῇ Ἱερέα τινὰ ἢ βασιλέα, αὐτὸς δὲν γίνεται Ἱερεὺς ἢ βασιλεὺς. Εὐθὺς ὡς τελειώσῃ ἢ παράστασις, τὸ πρόσωπον ὅπερ ὑπεδύθη παύει νὰ ὑπάρχῃ. Ἀπέστω ἄφ' ἡμῶν τοιοῦτος βέβηλος καὶ ἀσεβῆς χλευασμός. Ἡ παραφροσύνη αὐτὴ εἶναι χαρακτηριστικὴ τῶν Μανιχαίων, οἱ ὅποιοι ἐνῶ κηρύττουν τὴν φανταστικὴν ἐξωτερικῶς παρουσίαν τῆς ἐνσαρκώσεως, διδάσκουν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ Θεὸν μὴ ὑπάρχοντα κατ' οὐσίαν ὡς ἀνθρώπινον πρόσωπον, ἀλλ' ὅτι ὑπεδύθη τὸν ἄνθρωπον κατὰ τρόπον φανταστικόν καὶ ψευδῆ. Ἡ Καθολικὴ ὁμῶς πίστις λέγει ὅτι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο ἄνθρωπος καὶ ἀνέλαβε τὰ ἰδιώματα ἡμῶν οὐχὶ ψευδῶς καὶ ἐξωτερικῶς ἀλλὰ ἀληθῶς καὶ πραγματικῶς. Δὲν ἐμιμήθη τὰ ἀνθρώπινα ὡς ξένα πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς αὐτὸς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. Ἐὰν πλέον παρουσίαζεν αὐτὸ πού πράγματι ἦτο ἀκριβῶς ὡς ἡμεῖς εἴμεθα οἱ ἴδιοι, ὅταν ὀμιλῶμεν, ὅταν γνωρίζομεν, ὅταν ζῶμεν, ὅταν ὑπάρχωμεν δὲν μιμούμεθα ἄλλους ἀνθρώπους, ἀλλ' εἴμεθα ἡμεῖς. Τοιοιουτρόπως ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης (προτιμῶ τοιαῦτα μεγάλα ὀνόματα) ἦσαν ἄνθρωποι οὐχὶ ὡς μιμούμενοι ἀνθρωπίνας πράξεις, ἀλλ' ὡς ὑπάρχοντες ἄνθρωποι. Μῆτε ὁ Παῦλος ἔπαιξε τὸν ρόλον τοῦ Ἀποστόλου ἢ τὸ μέρος τοῦ Παύλου, ἀλλ' ἦτο Ἀπόστολος καὶ ὑπῆρχεν ὡς Παῦλος. Οὕτως ἐπίσης ὁ Θεὸς Λόγος ἀναλαβὼν καὶ ἔχων σάρκα, ὀμιλῶν καὶ πράττων καὶ πάσχων τῇ σαρκὶ ἄνευ φθορᾶς τῆς φύσεως Αὐτοῦ κατεδέξατο ὄχι νὰ μιμηθῇ ἢ νὰ παρουσιασθῇ ὡς τέλειος ἄνθρωπος, ἀλλὰ νὰ ἐκθέσῃ ἑαυτὸν ὡς τοιοῦτον. Καὶ ὄχι ἀπλῶς ἵνα θεαθῇ ἢ νὰ νοηθῇ ὡς ἄνθρωπος ἀληθῶς, ἀλλ' ὢν καὶ ὑπάρχων ὡς τοιοῦτος. Ἐπομένως ὡς ἡ ψυχὴ ἠνωμένη μετὰ τῆς σαρκός, χωρὶς νὰ τραπῇ εἰς σῶμα, δὲν εἶναι ἀνθρώπου ἀπομίμημα, ἀλλ' εἶναι ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπος οὐχὶ φαινόμενος, ἀλλὰ οὐσιώδης, τοιοιουτρόπως ὁ Θεὸς Λόγος, χωρὶς νὰ ἀλλοιωσῇ ἑαυτὸν, ἐνώσας ἑαυτὸν κατ' ἄνθρωπον, χωρὶς νὰ συγχύσῃ ἑαυτὸν ἐγένετο ἄνθρωπος οὐχὶ κατὰ μίμημα, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν (subsistendo). Τὴν ἐννοίαν ἐπομένως τοῦ «προσώπου» καθ' ἣν ἐννοοῦμεν πρόσληψιν χαρακτηριστικῆς πρὸς μίμησιν, καθ' ἣν ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ παρουσίας καὶ πραγματικότητος, καθ' ἣν ὁ ὑποκρινόμενος οὐδέποτε εἶναι αὐτὸ πού παρουσιάζει, πρέπει ἐξ ὀλοκλήρου νὰ ἀπορρίψωμεν. Ἀπέστω ἄφ' ἡμῶν ἡ ἰδέα ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος κατὰ τοιοῦτον ἄγνωστον τρόπον προσέλαβε «πρόσωπον»

τοῦ ἀνθρώπου. Μᾶλλον ἄς πιστεύωμεν ὅτι ἡ ἀναλλοίωτος Αὐτοῦ καὶ μένουσα φύσις ἔλαβεν εἰς ἑαυτὴν τὴν φύσιν τοῦ τελείου ἀνθρώπου. Αὐτὸς ὁ ἴδιος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἄνθρωπος καὶ πρόσωπον ἀνθρώπου οὐχὶ προσποιούμενος, ἀλλὰ κατ' ἀλήθειαν, οὐχὶ κατὰ μίμησιν, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν (non imitativa sed substantiva) καὶ τέλος οὐχὶ διὰ τὴν ἐκλείψει μετὰ τὴν παράστασιν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν παραμείνη ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 15ον.

Ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἀληθὴς Θεὸς καὶ ἀληθὴς ἄνθρωπος καὶ ὅτι ἡ Ἁγία Μαρία εἶναι Θεοτόκος.

Ἡ ἔνωσις λοιπὸν τοῦ προσώπου ἐν Χριστῷ ἐμορφώθη καὶ ἀπετελέσθη οὐχὶ μετὰ τὴν ἐκ τῆς Παρθένου γέννησιν, ἀλλ' ἐν τῇ νηδύϊ τῆς Παρθένου. Πρέπει ἐπομένως τὴν προσέξωμεν τὴν εἶμεθα ἀκριβεῖς ὁμολογοῦντες τὸν Χριστὸν οὐχὶ μόνον ὡς ἓνα, ἀλλ' ἐπίσης ὡς πάντοτε ἓνα. Διότι θὰ ἦτο ἀφόρητος βλασφημία τὴν εἶπωμεν, καίτοι δεχόμεθα Αὐτὸν ὡς ἓνα, ὅμως ὑπονοοῦμεν ὅτι ὑπῆρχε καιρὸς, καθ' ὃν δὲν ἦτο εἰς ἀλλὰ δύο. Εἰς μετὰ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, ἀλλὰ δύο κατὰ τὸν χρόνον τῆς γεννήσεώς Του. Δὲν δυνάμεθα τὴν ἀποφύγωμεν τὴν φοβερὰν ταύτην ἱεροσυλίαν, ἐκτὸς ὅταν ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ἠνώθη μετὰ τῆς Θεότητος, καίτοι ἡ ἐνότης τοῦ «προσώπου» ἐγένετο οὐχὶ ἐν τῇ Ἐναντήσει ἢ τῇ Ἀναστάσει ἢ τῷ Βαπτίσματι, ἀλλὰ ἐν τῇ Μητρὶ, ἐν τῇ νηδύϊ αὐτῆς, ἢ μᾶλλον ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ Παρθενικῇ συλλήψει. Διότι ἔνεκεν τῆς ἐνώσεως ταύτης ἐν τῷ «προσώπῳ», ὅσα εἶναι ἴδια τοῦ Θεοῦ, ἀναφέρονται εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ὅσα εἶναι ἴδια τῆς σαρκός, ἀναφέρονται καὶ εἰς τὸν Θεόν, ἀδιαφόρως καὶ ἀδιακρίτως (quae Dei propria ascribuntur tribuntur homini, et quae carnis propria ascribuntur Deo). Διὰ τοῦτο, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, «οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ» (Ἰωάν. 3,13) καὶ «Ἐσταύρωσαν τὸν Κύριον τῆς δόξης» (Α' Κορινθ. 2,8) ἐπὶ γῆς. Ἐπὶ πλέον ἀναφέρεται ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου ἐποιήθη, καὶ ἐδημιουργήθη καὶ ὅτι «ὁ Λόγος» τοῦ Θεοῦ «σὰρξ ἐγένετο» (Ἰωάν. 1,14). «Ἡ σοφία αὐτῆ τοῦ Θεοῦ ἡ πεπληρωμένη γνώσεως, ἐδημιουργήθη» (Παροιμ. 7,31). Ἀναφέρονται αἱ χεῖρες Αὐτοῦ καὶ οἱ πόδες Αὐτοῦ ὡς διατρυπεῖσαι (Ψαλ. 22,16). Διὰ τῆς ἐνότητος ταύτης τοῦ «προσώπου» φαίνεται ἐκδήλως κατὰ λόγον μυστηριώδη ὅτι εἶναι καθολικώτατον τὴν πιστεύωμεν καὶ ἀσεβῶς τὴν ἀρνούμεθα ὅτι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ὁ αὐτὸς ἐγεννήθη ἐκ τῆς Παρθένου, ὅπως καὶ ὅτι ἡ σὰρξ τοῦ Λόγου ἐγεννήθη ἐκ τῆς ἀσπίλου μητρὸς.

Τούτων οὕτως ἐχόντων οὐδεις ἐξ ὑμῶν ἄς μὴ ἀποστερήσῃ δι' ἀπάτης τὴν Ἁγίαν Μαρίαν τῶν προνομίων τῆς θείας χάριτος καὶ τῆς ἰδιαίτερας δόξης²³. Διότι διὰ μοναδικῆς εὐνοίας τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν, πρέπει νὰ ὁμολογῆται, ὑπὲρ ἡμῶν, ὡς ὄντως καὶ εὐλογητῶς «Θεοτόκος», ἀλλ' οὐχί

23. Τὸ πρόσωπον τῆς Θεοτόκου Μαρίας ἐνέχει ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς ἐνσαρκώσεως μεγίστην σημασίαν, διότι ἐν τῇ νηδύϊ Αὐτῆς ἔλαβε χώραν ἡ ἔνωσις Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου ἐν τῷ μοναδικῷ προσώπῳ τοῦ ἐνσαρκωθέντος Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν. Προτεστάνται τινὲς Θεολόγοι ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν διάθεσιν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἔξαρσιν τῆς Θεοτόκου Μαρίας κατηγορήσαν αὐτὴν ὡς ἐπινοήσασαν τὴν θεοποίησιν τῆς Θεοτόκου. Πλὴν τοῦτο εἶναι παρανόησις. Διότι εἰς οὐδεμίαν τῶν Πηγῶν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Διδασκαλίας μετὰ τὸ Σχίσμα τοῦ 1054 παρουσιάζει τοιαύτην διάθεσιν. Τὸ δόγμα τῆς Ἀσπίλου Συλλήψεως εἰς τὴν Βούλλαν «Inetabilis Deus» τοῦ Πίου τοῦ Θ' 1854 καθ' ὃ ἡ Μήτηρ τῆς Μαρίας ἡ Ἁγία Ἄννα ἐγέννησε τὴν Μαρίαν ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἔφερεν ἐν ἑαυτῇ τὸν σπῖλον τοῦ Προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, ὡς πάντες οἱ ἐκ τοῦ Ἀδάμ προερχόμενοι κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ἐπολεμήθη σφοδρῶς. Ἰδίως πρὸ τῆς ἐπισήμου ἀνακηρύξεως τοῦ δόγματος αὐτοῦ, οἱ Ἅγιοι Albert, Bonaventura καὶ Θωμᾶς ὁ Ἀκινάτης καὶ οἱ Δομινικανοὶ Μοναχοὶ ἐκηρύχθησαν ἐναντίον τῆς θέσεως ταύτης, τὴν ὁποίαν ἐν Ὁξφόρδῃ ὁ Duns Scotus ὑπεστήριξε μετὰ τῶν Φραγκισκανῶν Μοναχῶν. Ὁ Πάπας Σίξτος ὁ 4ος τὸ 1476 εἶχεν ἐγκρίνει εἰσηγήσεις καὶ ἐθέσπισε τὴν 8ην Δεκεμβρίου ὡς ἑορτὴν τῆς συλλήψεως τῆς Θεοτόκου, ὁ δὲ Πάπας Κλήμης ὁ Πῶς διεκήρυξε τὴν ἑορτὴν ὡς ὑποχρεωτικὴν δι' ὅλοκληρον τὸν Ρωμαιοκαθολικὸν κόσμον. Ἡ ἐν Τριδέντῳ Σύνοδος (1545-63) ἐν τῷ κεφαλαίῳ τοῦ Προπατορικοῦ ἁμαρτήματος διεκήρυξεν ὅτι τοῦτο δὲν ἐπεξετάθη εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Μαρίας. Οἱ ὑποστηρικταὶ τῆς ἑορτῆς τῆς Συλλήψεως ἀνέφερον ὅτι α) ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἑορτάζει τὴν Σύλληψιν τὴν 9ην Δεκεμβρίου, β) ὅτι ὁ Ἅγιος Ἰουστίνος καὶ ὁ Ἅγιος Εἰρηναῖος περιέγραψαν τὴν Μαρίαν ὡς Δευτέραν Εὐάν, γ) ὅτι ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας ὁ Κρήτης καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἐξύμνησαν τὴν ἀναμαρτησίαν τῆς Μαρίας ὡς περιεχομένην εἰς τὴν ἀναγνώρισιν Αὐτῆς ὡς Θεοτόκου. Πλὴν ὅμως δὲν ἀνέφερον ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία δὲν ὠμίλησέ περὶ τῆς πρὸ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἀναμαρτησίας τῆς Θεοτόκου. Ἀναμφιβόλως τὸ δόγμα καίτοι δὲν θεοποιεῖ τὴν Μαρίαν, τυχάνει νεωτερισμὸς καὶ ὡς τοιοῦτος εὐρίσκεται ἐκτὸς τοῦ Κανόνος καὶ ἐντὸς τῆς κατακρίσεως ἣν συνέθεσεν ὁ Ἅγιος Βικέντιος. Ὡς γνωστὸν ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἥτις τιμᾷ ὡς οὐδεμία ἄλλη τὴν Θεοτόκον, ἀπέρριψε τὸ Δόγμα τοῦτο ὡς Θεολογικῶς ἀπόβλητον καὶ ὡς μειοῦν τὴν Σωτηριολογικὴν ἐνέργειαν τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου, πιστεύουσα ὅτι, ἡ διὰ Πνεύματος Ἁγίου συλλαβούσα ἐν σαρκὶ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἐκαθάρθη κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ διὸ καὶ ὀνομάσθη «ἐδλογημένη ἐν γυναιξὶ» ἢ «κεχαριτωμένη». Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο παρέχουν σαφεῖς ἐξηγήσεις. Ἴδου ἐπὶ παραδείγματι τί γράφει ὁ Ἅγιος Ἐπιφάνιος (315-403). «Ἡ Μαρία ἐν τιμῇ, ὁ δὲ Πατὴρ καὶ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα προσκυνάσθω. Τὴν Μαρίαν μηδεὶς προσκυνεῖτω. Εἰ καλλίστη ἡ Μαρία καὶ Ἁγία καὶ τετιμημένη, ἀλλ' οὐκ εἰς τὸ προσκυνεῖσθαι» (Migne P.G. 42. Κατὰ αἰρέσεων κεφ. 79 σελὶς 752).

Ἡ Β' Βατικανὴ Σύνοδος εἰς τὸ περὶ Ἐκκλησίας Σύνταγμα φαίνεται ἀφισταμένη κατὰ τι τῆς ἀρχικῆς ἰδιοτυπίας τοῦ δόγματος διότι συγκαταλέγει τὴν Μαρίαν «μετὰ πάντων τῶν δεομένων σωτηρίας ἀπογόνων τοῦ Ἀδάμ». Πλὴν ὅμως δὲν παραλείπει νὰ ἀναφερθῇ εἰς τὰς προσωπικὰς γνώμας Πατέρων τινῶν οἵτινες περιγράφουν τὴν Μαρίαν ὡς Παναγίαν ὡς ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πλασθεῖσαν. «A Spiritu Sancto plasmata nonnamque creaturam formatam» καὶ ὡς ἐν συμπεράσματι καταλήγει εἰς τὴν ἀπαλ-

μήτηρ τοῦ Θεοῦ, καθ' ὃν τρόπον ἀσεβής τις αἵρεσις διατείνεται, τονίζουσα ὅτι πρέπει αὕτη νὰ λέγεται μήτηρ τοῦ Θεοῦ ἀπλῶς ὡς ὄνομα, διότι ἐγέννησε τὸν ἄνθρωπον, ὅστις μετὰ ταῦτα ἔγινε Θεός, ὡς οὕτως ὀνομάζομεν τὴν μητέρα Ἱερέως ἢ Ἐπισκόπου, διότι ἐγέννησεν οὐχὶ Ἱερέα ἢ Ἐπίσκοπον, ἀλλὰ ἐκείνον ὅστις ἐγένετο μετὰ ταῦτα Πρεσβύτερος ἢ Ἐπίσκοπος. Δὲν εἶναι λέγω ἢ Ἁγία Μαρία «Θεοτόκος» κατὰ τὸν τρόπον αὐτόν, ἀλλὰ μᾶλλον διότι, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἐν τῇ ἱερᾷ αὐτῆς νηδύϊ ἐτελειώθη τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο μυστήριον, τὸ ὁποῖον ἔνεκεν τῆς παραδόξου καὶ μοναδικῆς Ἐνώσεως τοῦ προσώπου, ὡς ὁ Λόγος ἐγένετο σὰρξ ἐν σαρκί, οὕτως ὁ ἄνθρωπος ἐγένετο Θεὸς ἐν τῷ Θεῷ (sicut verbum in carne caro ita homo in Deo Deus est).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 16ον.

Ἡ περὶ Ἁγίας Τριάδος (ὀρθόδοξος καὶ αἰρετικῆ) Διδασκαλία καὶ περὶ τῆς Ἐνσαρκώσεως.

Καὶ τώρα ἄς ἐπαναλάβωμεν ἐν βραχύτητι καὶ ἀκριβεῖς ὅσα ἀνωτέρω περὶ τῶν αἱρέσεων ἀνεφέραμεν ἢ περὶ τῆς Καθολικῆς πίστεως, διὰ νὰ διευκολύνωμεν τὴν μνήμην μας καὶ ἵνα ἐπαναλαμβάνοντες κατανοήσωμεν αὐτὰ περισσότερον καὶ ἐν σταθερότητι διατηρήσωμεν αὐτά.

Ἀνάθεμα τῷ Φωτεινῷ, τῷ μὴ δεχομένῳ τὸ πλήρωμα τῆς Τριάδος καὶ κηρύσσοντι Χριστόν, ὡς ἀπλοῦν μόνον ἄνθρωπον. Ἀνάθεμα τῷ Ἀπολλιναρίῳ τῷ δεχομένῳ ἀλλοίωσιν ἐν τῇ Θεότητι ἐν τῇ ἀλλαγῇ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀφαιροῦντι ἀπ' Αὐτοῦ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ τελείου ἀνθρώπου. Ἀνάθεμα τῷ Νεστορίῳ τῷ ἀρνούμένῳ ὅτι Θεὸς ἐγεννήθη ἐκ τῆς Παρθένου καὶ δεχομένῳ δύο Χριστοῦς, καταστρέφοντι τὴν πρὸς τὴν Τριάδα πίστιν, εἰσάγοντι οὕτω τετράδα. Ἄλλ' εὐλογημένη ἀληθῶς ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, ἡ λατρεύουσα ἓνα Θεὸν ἐν τῷ πληρώματι τῆς Τριάδος καὶ τὴν ἰσότητα ἐν τῇ Τριάδι, ἐν τῇ μιᾷ Θεότητι μήτε ἡ ἐνότης τῆς οὐσίας νὰ συγχέη τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν προσώπων μήτε πάλιν ἡ διάκρισις ἐν τῇ Τριάδι νὰ διαλύη τὴν Ἐνότητα τῆς Θεότητος. Εὐλογημένη λέγω ἡ Ἐκκλησία, ἡ πιστεύουσα ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν τῷ Χριστῷ δύο πραγματικαὶ καὶ τέλειαι φύσεις, ἐν ὁμοῦ

λαγὴν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ σπιλοῦ τοῦ Προπατορικοῦ ἀμαρτήματος· «denique immaculata virgo ab omni originalis culprae labe preservata immunis».

Παρὰ τὸν ἐμφανῆ νεωτερισμὸν ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία βασιζομένη ἐπὶ προσωπικῶν ἀντιλήψεων τινῶν ἐκ τῶν Πατέρων τῆς Ἀνατολῆς, οὐδέποτε ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας «ὀμοθυμαδὸν» κυρωθεῖσάν δια τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ δόγματος τῆς ἀσπίλου Συλλήψεως τῆς Θεοτόκου, δὲν «θεοποιεῖ» τὴν Θεοτόκον. Εἶναι ὁμοῦ δίκαιον νὰ προσθήσῃ τις ὅτι διὰ τοῦ δόγματος τούτου διηύρυνε τὸ χάσμα τῶν θεολογικῶν διαφορῶν τόσο μετὰ τῆς Ἀνατολῆς ὅσον καὶ μετὰ τῶν Προτεσταντῶν οἵτινες ἀπεμακρύνθησαν τῆς Ρωμαϊκῆς μάνδρας λόγῳ τοιοῦτου εἶδους ἀκροτήτων.

«πρόσωπον», ὥστε μήτε ἡ διάκρισις τῶν φύσεων νὰ χωρίζῃ τὴν ἐνότητα τοῦ προσώπου, μήτε ἡ ἐνότης τοῦ «προσώπου» νὰ συγχέῃ τὴν διαφορὰν τῶν φύσεων. Εὐλογημένη λέγω ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁμολογοῦσα τὸν Χριστὸν ὡς ὄντα καὶ ὑπάρχοντα ἓνα καὶ ὅτι ἐν Αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος ἠνώθη μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὄχι μετὰ τὴν γέννησίν Του, ἀλλὰ ἐν τῇ νηδύϊ τῆς Μητρός Του. Εὐλογημένη λέγω ἡ Ἐκκλησία, ἡ κατανοοῦσα τὸν Θεὸν ἐνανθρωπήσαντα οὐχὶ δι' ἀλλαγῆς τῆς φύσεως, ἀλλὰ ὡς πρόσωπον οὐχὶ φανταστικὸν καὶ παροδικόν, ἀλλὰ πρόσωπον οὐσιωδῶς καὶ διαμένον ἕσαεϊ. Εὐλογημένη λέγω ἡ Ἐκκλησία, ἡ διδάσκουσα ὅτι ἡ ἐνότης τοῦ προσώπου ἔχει τοιαύτην δύναμιν, ὥστε ἐν αὐτῷ τῷ θαυμασίῳ καὶ ἀνεκφράστῳ μυστηρίῳ τὰ θεῖα χαρακτηριστικὰ νὰ ἀποδίδονται εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ ἀνθρώπινα εἰς τὸν Θεὸν (*Divina nomini et deo ascribat humana*). Διότι ἔνεκεν αὐτῆς τῆς δυνάμεως δὲν ἀρνεῖται ἡ Ἐκκλησία ὅτι ἄνθρωπος κατήλθεν ἐξ οὐρανοῦ, ὡς Θεὸς καὶ πιστεύει ὅτι ὁ Θεὸς ἐγεννήθη ἐπὶ τῆς γῆς, ἔπαθε καὶ ἐσταυρώθη, ὡς ἄνθρωπος. Ἐνεκεν αὐτῆς τῆς δυνάμεως ἡ Ἐκκλησία πιστεύει τὸν Ἄνθρωπον Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν Θεὸν υἱὸν τῆς Παρθένου. Εὐλογημένη λοιπὸν καὶ σεβασμία καὶ αἰνετὴ καὶ ἀγιωτάτη καὶ ὑπεραξία τῆς ἅνυ ὁμολογίας τῶν Ἀγγέλων εἶναι ἡ ὁμολογία αὕτη, ἡ δοξάζουσα ἓνα Κύριον καὶ Θεὸν ἐν Τρισαγίῳ φωνῇ. Διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία διακηρύσσει τὴν ἐνότητα τοῦ Χριστοῦ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ προσθήτῃ τι εἰς τὸ μυστήριον τῆς Τριάδος. (Ἀντινεστοριακὴ θέσις). Ὅλοι αὗτοι αἱ προαναφερθεῖσαι παρατηρήσεις ἐγένοντο ἐν παρεκβάσει. Τοῦ Θεοῦ εὐδοκοῦντος θὰ ἀναλυθοῦν καὶ θὰ ἐξηγηθοῦν πληρέστερον ἄλλοτε. Καὶ τώρα ἄς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν συζήτησιν ἡμῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 17ον.

Διδασκαλία ξένων καὶ περὶ Ὁριγένους.

Εἶπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, τῶν διδασκάλων αἱ πλάναι εἶναι δοκιμασία (πειρασμός) *temptatio*, ἣτις εἶναι τόσον μεγάλη, ὅσον περισσότερον μεμορφωμένος εἶναι ὁ πλανηθεῖς. Ἀπεδείξαμεν τοῦτο πρῶτον διὰ τῆς ἀθθεντίας τῶν Γραφῶν, ὡς καὶ διὰ παραδειγμάτων Ἐκκλησιαστικῶν, ἀναμνησθέντες τινῶν, οἵτινες ὄντες προηγουμένως ἀκέραιοι ἐν τῇ πίστει μετέπειτα ἐξέπεσαν εἰς τὰς τάξεις ξένων ὁμάδων (*alienam sectam*) ἢ ἐδημιούργησαν ἰδικὰς τῶν αἱρέσεις (Κεφαλ. 11ον). Καὶ εἶναι ζήτημα ὄντως μεγάλης σπουδαιότητος καὶ χρησιμότητος καὶ νὰ τὸ ἔχωμεν εἰς τὸν νοῦν μας καὶ διὰ παραδειγμάτων ἐντυπωσιακῶν νὰ τὸ περιγράψωμεν, ὥστε ὅλοι οἱ ἀληθεῖς Καθολικοὶ νὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι ὀφείλουν νὰ δέχωνται τοὺς διδασκάλους μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀκολουθοῦν.

αὐτοὺς τοὺς ἀποχωριζομένους ἀπὸ τὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας. Πολλὰ παραδείγματα τοῦ πειρασμοῦ τούτου δύναται νὰ προσαχθοῦν, ἀλλὰ νομίζω ὅτι οὐδὲν συγκρίνεται μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ Ὁριγένους, ὁ ὁποῖος εἶχε τόσα ὑπέροχα, σπάνια καὶ θαυμάσια προσόντα, ὥστε εὐκόλως πᾶς τις ἦτο δυνατόν, νὰ δεχθῆ νὰ πιστεῦσῃ ὅλας τὰς ἀπόψεις αὐτοῦ. Ἡ ζωὴ του προσέδωκεν εἰς αὐτὸν αὐθεντίαν, διότι ἦτο μεγάλη ἡ ἐργατικότητα του, μεγάλη ἡ καθαρότης του, ἡ ὑπομονή του, ἡ ἀντοχή του. Ὡς πρὸς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν μόρφωσίν του τί δύναται νὰ θεωρηθῆ εὐγενέστερον παρὰ ἡ γέννησίς του ἐξ οἰκογενείας περιφήμου, λόγῳ τοῦ μαρτυρίου²⁴; Καὶ μετὰ ταῦτα ἔχασε χάριν τοῦ Χριστοῦ ὄχι μόνον τὸν πατέρα του, ἀλλὰ καὶ ὄλην τὴν παρουσίαν του. Καὶ τί ἦτο τόσον ἐντιμότερον τῆς ζωῆς του ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἱερᾶς πτωχείας; Συχνάκις, ὡς ἀναφέρεται, ὑφίστατο κακώσεις ὁμολογῶν τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου. (Ὁ Εὐσέβιος ἀναφέρει ὅτι ἐπὶ Ἀεκίου ὁ Ὁριγένης ἐφυλακίσθη καὶ ὑπέστη κακώσεις πολλὰς). Ἀλλὰ ταῦτα πάντα δὲν εἶναι τὰ μόνον χαρακτηριστικά, τὰ ὁποῖα ἀργότερον ἐστήριζαν τὸν πειρασμόν. Εἶναι καὶ ἡ ἰσχυρά του διάνοια, ἡ τόσον βαθεῖα καὶ ἀξία καὶ λεπτή, ἡ κατὰ πολὺν ὑπερέχουσα σχεδὸν παντός. Ἡ ὑπέροχος γνῶσις καὶ ἡ κατάρτισίς του ἦτο τόσον ἐπιμελετημένη, ὥστε ὀλίγα ἦσαν τῆς Θεολογίας τὰ σημεῖα ποὺ δὲν κατεῖχε καὶ σχεδὸν οὐδὲν ἐκ τῶν σημείων τῆς ἀνθρωπίνης φιλοσοφίας, ἅτινα δὲν ἐγνώριζεν ἐπισταμένως. Καὶ ὅταν ἐτελείωσε τὰς μελέτας του εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ἐπεδόθη εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν²⁵. Τί νὰ ἀναφέρω διὰ τὴν ρητορικὴν του; Ὁ λόγος του ἦτο τόσον εὐχάριστος καὶ ῥέων, τόσον γλυκὺ τὸ ὕφος του, ὥστε ἐνομιζέτο ὅτι ἐκ τοῦ στόματός του ἔρρεε μέλι ἢ λέξεις. Ὅποια δύσκολα προβλήματα δὲν διηκρίνησε διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ἐπιχειρημάτων του; Ὅποια δύσκολα πράγματα δὲν κατάρθωσε μετὰ μεγίστης εὐκολίας; Καὶ μήπως ὑπεστήριξε τὰς ἀπόψεις του μόνον μὲ ἐπιχειρήματα ἐξ ὀλοκλήρου σχεδιασμένα; Τοῦναντίον, οὐδέποτε οὐδεὶς διδάσκαλος ἐχρησιμοποίησε τόσον δι' ἀποδείξεως τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ, ὅσον αὐτός. Ἡ μήπως ἔγραψεν ὀλίγα βιβλία; Οὐδεὶς θνητὸς ἔγραψε περισσότερα. Μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀδύνατον ὄχι μόνον νὰ ἀναγνωσθοῦν, ἀλλὰ μήτε νὰ συλλεγοῦν. Ἐφθασεν εἰς βαθύτατον γῆρας καὶ οὕτως ἠδυνήθη νὰ ἔχη ὅλα τὰ ἀναγκαῖα στοιχεῖα τῆς γνώσεως. Μήπως δὲν ἐξήσκει ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν μαθητῶν του; Ποῖος διδάσκαλος ἐξήσκησε μεγαλυτέραν; Ἀναρίθμητοι εἶναι οἱ διδάσκαλοι, οἱ Ἱερεῖς, οἱ ὁμολογηταὶ καὶ μάρτυρες, οἱ ὁποῖοι ἐξῆλθον ἐκ τῶν κόλπων αὐτοῦ. Ποῖος πράγματι δύναται νὰ ἀναμετρήσῃ πόσον μέγας ἦτο ὁ θαυμασμός, πόσον μεγάλη ἦτο ἡ δόξα καὶ ἡ ἀφοσίωσις, τῆς ὁποίας ἀπε-

24. Ὁ Πατὴρ τοῦ Ὁριγένους Λεωνίδας ἐμαρτύρησε τὸ 202.

25. Ὁριγένους, Ὁμιλία εἰς τοὺς Ἀριθμούς, Migne P.G. 12, 676-683. Ἱερωνύμου, De Viris Illustribus, κεφ. 54.

λάμβανε; Πόσοι κλίνοντες πρὸς τὴν θρησκείαν περισσότερο τοῦ συνήθους, δὲν ἤρχοντο ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς πρὸς αὐτόν; Ἐκείνους ὡς διδάσκαλους; Ἡ ἱστορία ἀναφέρει πόσον ἐξετιμᾶτο ὄχι μόνον ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς Αὐλῆς, διότι προσεκλήθη ὑπὸ τῆς μητρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ἕνεκεν τῆς ὑπερόχου σοφίας του, τὴν ὁποίαν τοσοῦτον ἐξετίμα καὶ διαθέρμως ἐπόθει. Ἀποδείξεις τούτων παρέχονται ὑπὸ τῶν ἐπιστολῶν του, τὰς ὁποίας ἔγραψε μὲ τὸ ὕφος τῆς αὐθεντίας τοῦ Χριστιανοῦ διδασκάλου πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Φίλιππον τὸν πρῶτον, ὑπάρχοντα Χριστιανὸν μεταξὺ τῶν Ῥωμαίων Πριγκήπων²⁶. Καὶ ἂν τις θὰ ἤθελε νὰ ἀντιστη, μὴ παραδεχόμενος τὴν σχεδὸν ἀπίστευτον μάθησιν τοῦ ἀνθρώπου τούτου, μαρτυρουμένην ὑπὸ Χριστιανῶν, ἃς προσέξῃ τοῦλάχιστον τὰς μαρτυρίας τῶν Ἐθνικῶν, τὰς γενομένας ὑπὸ Φιλοσόφων. Ὁ ἄσεβῆς Πορφύριος λέγει ὅτι, προσελκυθεὶς ὑπὸ τῆς φήμης τοῦ Ὠριγένους, μετέβη νέος εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν, ὅπου τὸν εἶδεν ἐκεῖ γέροντα πλέον, κάτοχον τοσαύτης εὐρείας καὶ βαθείας σοφίας, οἰκοδόμον τῆς παγκοσμίου σοφίας. Δὲν μοῦ ἀρκεῖ ἡ διάρκεια τῆς ἡμέρας νὰ πλησιάσω ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον μέρος μόνον τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀνδρὸς τούτου. Ἀλλὰ τὸ κύριον σημεῖον εἶναι ὅτι τὰ προσόντα αὐτοῦ ἐξυψηροῦν ὄχι μόνον τὴν δόξαν τῆς θρησκείας, ἀλλὰ καὶ ἐνδεικνύουν τὸ μέγεθος τοῦ ἐν αὐτοῖς πειρασμοῦ. Διότι σπανίως εὐρίσκομεν τινά, ὅστις εὐκόλως διατίθεται καὶ εὐμενῶς πρὸς ἄνθρωπον τοιαύτης εὐφυΐας, τοσαύτης μαθήσεως καὶ ἐπιδράσεως καὶ ὅστις θᾶπτον ἢ βράδιον θὰ ἐπανελάμβανε τὸ ῥητὸν «καλλίτερον νὰ σφάλω μὲ τὸν Ὠριγένην ἢ μετὰ τῶν ἄλλων νὰ ὀρθοφρονῶ» (*se cum Origene errare male quam cum aliis vera sentire*).

Διατί νὰ ἀναφέρω περισσότερα; Τὸ συμπέρασμα τοῦ ζητήματος τούτου εἶναι ὅτι ἐν τῶσον μέγα πρόσωπον, εἰς τῶσον μέγας διδάσκαλος καὶ προφήτης κατήντησεν, ὡς εἰς τὸ τέλος ἐδείχθη, ὡς ὁ πλέον ἐπικίνδυνος πειρασμός, ὥστε περισσότερο τῆς συνήθους ἀνθρωπίνης ἰσχύος νὰ προσελκύσῃ πλήθη μακρὰν τῆς ἀκεραιότητος τῆς πίστεως. Ἐπομένως ὁ Ὠριγένης, ὁ μέγας οὗτος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος αὐθαδῶς καταχρῶμενος τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ τὴν ἰδίαν εὐφυΐαν στηριζόμενος καὶ ἐμπιστευόμενος ἑαυτὸν ὑπὲρ τὸ δέον καὶ ἀπορρίπτων τὴν ἀρχαίαν ἀπλότητα τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας καὶ ὑποθέτων ὅτι ἐγνώριζε περισσότερα ἢ οἱ ἄλλοι, κατεδίκασε

26. Ἡ Ἰουλίᾳ Μαρμαίᾳ μήτηρ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκάλεσε τὸν Ὠριγένην διὰ συνουσίαν ἐν Ἀντιοχείᾳ. Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Ὠριγένους πρὸς τὸν Φίλιππον παρουσιάζουν τὴν αὐθεντίαν του ὡς Χριστιανοῦ διδασκάλου - *Christiani Magisterii Auctoritate*. Εἰσεβίου, Ἐκκλ. Ἱστορία, Migne P.G. 20. Βιβλ. 6ον, 36, σελίς 506-507.

Ἄρχιμ. Στυλιανοῦ Χαρκιανάκι, Τὸ περὶ Ἐκκλησίας Σύνταγμα τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου. Θεσσαλονίκη 1969, σελίς 239-340.

τὰς Ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων, ἐρμηνεύων χωρία τινὰ τῶν Γραφῶν κατὰ νέον τρόπον. Καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐφηρμόσθη εἰς αὐτὸν ἐκεῖνο, ὅπερ ἐλέχθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· «Ἐὰν ἀποστῆ ἐν σοὶ προφήτης» (Δευτερον. 13,1) καὶ τὸ ἕτερον «οὐκ ἀκούσεσθε τῶν λόγων τοῦ προφήτου ἐκείνου» καὶ «ὅτι πειράζει Κύριος ὁ Θεός σου ὑμᾶς εἰδέναι εἰ ἀγαπᾶτε τὸν Θεὸν ὑμῶν». Ἀληθῶς δὲν ἦτο μόνον ἀπλῶς πειρασμός, ἀλλὰ μέγας πειρασμός, ὅταν ἡ Ἐκκλησία ἢ ἐκτιμῶσα αὐτὸν καὶ ἐν θαυμασμῷ ὑπολογίζουσα εἰς αὐτὸν, εἰς τὴν εὐφυΐαν, τὰς γνώσεις του, τὴν εὐγλωττίαν του, τὸν τρόπον τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἐπίδρασίν του, ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία δὲν τὸν ὑποπτεύθη, οὐδὲν φοβουμένη, ἐξετέθη αἰφνιδίως καὶ διεκινδύνευσε βαθμιαίως νὰ στραφῆ εἰς τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν, εἰς ἀνίερον νεωτερισμόν. Ἀλλὰ θὰ εἴπη τις ὅτι τὰ βιβλία τοῦ Ὀριγένους ἐνοθεύθησαν. Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι καὶ θὰ ἐπεθύμουν, ἴνα οὕτως εἶχεν. Ὅντως ἀρκετοὶ ὄχι μόνον Καθολικοί, ἀλλὰ καὶ αἰρετικοὶ ἀνέφερον καὶ ἔγραψαν περὶ τούτου. Οὐχ ἦττον ὁμως πρέπει νὰ ἐνθυμούμεθα ὅτι ἔστω καὶ ἂν ὁ ἴδιος δὲν ἦτο αἰτία πειρασμοῦ, ὁμως τὰ βιβλία του τὰ δημοσιευθέντα μὲ τὸ ὄνομά του, ἔγιναν αἰτία μεγάλου πειρασμοῦ. Ὅντα πλήρη βλασφημιῶν, πλὴν ἀναγνωσθέντα καὶ ἐκτιμηθέντα ὡς ἔργα του, καίτοι ἡ κλάνη δὲν ἀνήκεν εἰς τὸν Ὀριγένην, ὁμως ἠδύναντο μὲ τὴν αὐθεντίαν του νὰ ἐπηρεάσουν ἀνθρώπους ὥστε νὰ δεχθοῦν τὴν πλάνην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 18ον.

Περὶ τοῦ Τερτυλλιανοῦ.

Καὶ διὰ τὸν Τερτυλλιανὸν ἡ περίπτωσις εἶναι ἡ ἴδια. Διότι ὅπως ὁ Ὀριγένης μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, οὕτω καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς μεταξὺ τῶν Λατίνων θεωρεῖται ὁ σπουδαιότερος μεταξὺ τῶν συγγραφέων ἡμῶν. Ποῖος ἦτο περισσότερο πεπαιδευμένος τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ; Ποῖος εἰς τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα θέματα περισσότερο αὐτοῦ ἐξησκημένος; Ὁ θαυμαστὸς νοῦς αὐτοῦ περιελάμβανεν ὁλόκληρον τὴν ἑκτασίν τῆς Φιλοσοφίας μεθ' ὅλων τῶν σχολῶν αὐτῆς, τῶν συγγραφέων, τῶν ἀκολουθῶν, τῶν συστημάτων, ὡς καὶ ὅλους τοὺς συγγραφεῖς τῶν Ἱστοριῶν καὶ τῶν μελετῶν. Καὶ μήπως ὁ νοῦς αὐτοῦ δὲν ὑπερεῖχε τόσον εἰς δύναμιν καὶ ἐπιθετικότητα, ὥστε οὐδὲν ἀπέμεινεν, ὅπερ δὲν ἀνέλαβε νὰ ἀνατρέψῃ καὶ εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἐνεβάθουνεν ἢ συνέτριψε διὰ τῆς βαρύτητός του; Καὶ τὴν μέθοδον τῆς ρητορικῆς του ποῖος δύναται ἀξίως νὰ ἐπαινέσῃ; Ἡ λογικὴ συνοχὴ τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ ἦτο τόσον πυκνῶς συνυφασμένη, ὥστε δι' αὐτῆς ἐξεβιάζεν ἐκείνους ποῦ δὲν ἠδύνατο νὰ κείσῃ νὰ συμφωνήσουν μετὰ τῶν ἀπόψεών του²⁷. Περιεῖχε σχε-

27. Ἴδε Lactantius, *Divinae Institutiones*, βιβλ. 3,1. *Ante-Nicene Fathers* Vol. 8, σελίς 136-137. Ἱερωνύμου ἐπιστολὴ 58,10,

δὸν τόσας προτάσεις ὅσας και λέξεις και ἐκάστη πρότασις ἦτο και ἀπόδειξις. Ἔλαβον πείραν αὐτῆς οἱ Μαρκιωνῖται, ὁ Ἀπελλῆς, ὁ Πραξέας, ὁ Ἑρμογένης, οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ Ἑθνικοί, οἱ Γνωστικοί και ἄλλοι. Τῶν θυσιῶν τὰς βλασφημίας ἀνέτρεψε διὰ τῶν πολυαρίθμων και σπουδαίων βιβλίων του, ὡς διὰ κεραυνῶν. Και ὅμως και ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἐπίσης ταῦτα πάντα ἐπιτέλεσας, ὁ Τερτυλλιανὸς λέγω, δὲν ἦτο ἀρκετὰ σταθερὸς εἰς τὰ Καθολικὰ δόγματα, δηλαδὴ εἰς τὴν παγκοσμίαν και ἀρχαίαν πίστιν, ἀποδειχθεὶς περισσότερο εὐγλωττος ἢ πιστὸς (*disertior multo quam fidelior*), τοσοῦτον ἤλλαξε τὰς ἀντιλήψεις του, ὥστε νὰ προκαλέσῃ τὸν ἅγιον Ἰλάριον τὸν Ὁμολογητὴν νὰ γράψῃ περὶ αὐτοῦ τὸ ἐξῆς: «Διὰ τῶν ὑστέρων πλανῶν του ἀπεστέρησε τοῦ κύρους τὰ δόκιμα ἔργα του»²⁸. Και τοιοῦτοτρόπως κατέστη οὗτος πειρασμὸς μέγας τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐπὶ τούτου δὲν θὰ εἶπω περισσότερα. Ταῦτα μόνον θὰ σημειώσω, ὅτι παρὰ τὰ διδάγματα τοῦ Μωϋσέως, ἀνεκήρυξεν ὡς προφητείας ἀληθεῖς ὅλα ὅσα ἡ σύγχρονος παράνοια τοῦ Μοντανοῦ και τῶν γελοίων γυναικῶν²⁹ τὰ ἀνόητα ὄνειρα περὶ νέων δογμάτων, ὥστε νὰ ἐφαρμοσθῇ και εἰς αὐτὸν και εἰς τὰ βιβλία του τὸ γεγραμμένον «ἐὰν δὲ ἀναστῆ ἐν σοὶ προφήτης... οὐκ ἀκούσεσθε τῶν λόγων αὐτοῦ». Διατί; «Ὅτι πειράζει Κύριος ὁ Θεὸς οὐκ εἰς ὑμᾶς εἰδέναι» ἢ ἀγαπᾶτε τὸν Θεὸν ὑμῶν ἢ ὄχι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 19ον.

Αἱ πλάναί ὡς δοκιμασία.

Ταῦτα, λοιπὸν, τὰ πολυαρίθμα και μεγάλα παραδείγματα και ἄλλα παρόμοια ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν εὐκρινῶς, νὰ ἐκτιμῆσωμεν πλήρως και νὰ κατανοήσωμεν ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Δευτερονομίου, ὥστε ἐὰν κάποτε διδάσκαλὸς τις τῆς Ἐκκλησίας ἀπομακρυνθῇ τῆς πίστεως, ἢ Θεία πρόνοια ἐπιτρέπει τοῦτο νὰ γίνῃ διὰ νὰ μᾶς δοκιμάσῃ ἐὰν ἀγαπῶμεν τὸν Θεὸν «ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ἡμῶν και ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ἡμῶν» (Δευτερον. 13,3).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 20όν.

Ὁ ἀληθὴς Καθολικὸς και αἱ Καινοτομίαι.

Τούτων ὄντως ἐχόντων, ἀληθὴς και γνήσιος Καθολικὸς εἶναι ὁ ἐπιμελούμενος, ὁ ἀγαπῶν (*diligit*) τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ (Ἐφεσ. 1,23), ὁ ὁποῖος οὐδὲν προτιμᾷ ὡς ἀνώτερον τῆς

28. *Commentarii Sancti Matthei* 5,4.

29. Ἐννοεῖ τὰς Πρίσκιλλαν και Μαξιμίλλαν.

θείας θρησκείας καὶ τῆς Καθολικῆς πίστεως, μήτε τὴν ἀθθεντιαν ἀνθρώπου τινὸς μήτε τὴν ἀγάπην, μήτε εὐφυΐαν μήτε τὴν εὐγλωττίαν μήτε τὴν φιλοσοφίαν, ἀλλὰ πάντα ταῦτα παραβλέψας μένει σταθερὸς καὶ ἑστερωμένος ἐν τῇ πίστει, ἀποφασισμένος νὰ πιστεύσῃ, ὡς ἀντελήφθη τοῦτο καὶ οὐδὲν ἄλλο εἰ μὴ ἐκεῖνο, ὅπερ ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἐφύλαξε παγκοσμίως ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων. Εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ ὅποιανδήποτε νεωτέραν καὶ ἐντυπωσιακὴν διδασκαλίαν εἰσηγουμένην ὑπὸ τινος ἐκ τῶν ἔξω, ἀντίθετον πρὸς τὴν πίστιν τὴν ὑπὸ πάντων τῶν Ἁγίων τεθεῖσαν, ὡς μὴ ἀναφερομένην εἰς τὴν θρησκείαν, ἀλλ' εἰς τὸν πειρασμόν, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ πεπαιδευμένου ἀγίου Ἀποστόλου Παύλου, ὅστις γράφει εἰς τὴν πρώτην πρὸς Κορινθίους· «Δεῖ γὰρ καὶ αἰρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν» (Α΄ Κορινθ. 11,19). Δηλαδή θὰ ἔλεγεν· οἱ συγγραφεῖς τῶν αἰρέσεων δὲν ἐκριζοῦνται θεόθεν ἀμέσως, ἵνα φανερώσουν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἶναι δόκιμοι, δηλαδή διὰ νὰ ἐκδηλώσουν πόσον ἕκαστος εἶναι σταθερῶς πιστὸς καὶ ἑστερωμένος εἰς τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν ἀγάπην τῆς Καθολικῆς πίστεως. Καὶ ὄντως, ὅταν ἀναφανῇ καινοτομία τις, ἡ βαρῦτης τοῦ σίτου καὶ ἡ ἐλαφρότης τοῦ ἀχύρου διακρίνονται ἀμέσως καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ δὲν ἔχει βάρος διὰ νὰ κρατηθῇ εἰς τὸ ἔδαφος, παρασύρεται χωρὶς δυσκολίαν. Μερικοὶ ἀφίστανται ἀμέσως. Ἄλλὰ μόνον κλονίζονται καὶ φοβοῦνται μὴ καταστραφῶν καὶ ἐπειδὴ ἐντρέπονται νὰ ἐπιστρέψουν, μένουں πληγωμένοι, ἀφοῦ κατέπιον ποσότητα δηλητηρίου τόσην, ὥστε νὰ μὴ τοὺς φονεύσῃ μήτε καὶ νὰ εἶναι δυνατοὶ νὰ τὴν χωνεύσουν, δι' αὐτὸ μήτε τοὺς θανατώνει, ἀλλὰ τοὺς ἀφήνει νὰ ζήσουν (Nec mori cogat nec vivere sinat).

Ὅποια ἀθλία κατάστασις! Εἰς ποῖον ρεῦμα φροντίδων καὶ ὑπὸ ποίων καταϊγίδων κατατρύχονται! Τώρα μὲν ὑπὸ τῆς πλάνης κινηθέντες, ὠθοῦνται ὅπουδήποτε τοὺς ὀδηγεῖ ὁ ὄψων. Κάποτε ἐπιστρέφουν εἰς ἑαυτούς, ὡς ἐὰν συνωθοῦντο ὑπὸ ρευμάτων ἀντιθέτων. Κάποτε δέχονται μετ' αὐθαιρέτου ἀλαζονίας ὅ,τι δήποτε φαίνεται ἀβέβαιον. Ἄλλοτε ὑπὸ τὴν πίστιν ἀνοήτου φόβου τρομοκρατοῦνται, οὐδέποτε ὄντες βέβαιοι ποῦ νὰ καταφύγουν, τί νὰ κρατήσουν καὶ τί νὰ ἀπορρίψουν. Καὶ ὅσα πάσχουν εἰς τὴν ἀμφιταλαντευομένην καὶ ἀμφιβάλλουσαν καρδίαν τῶν δὲν εἶναι, ἂν ἐννοοῦν τοῦτο, ἡ θεραπευτικόν, ὅπερ ἡ Θεία Πρόνοια προετοιμάζει δι' αὐτούς. Ὅντες ἐντὸς τοῦ ἀσφαλοῦς λιμένος τῆς Καθολικῆς πίστεως καὶ κλονιζόμενοι ὑπὸ διαφόρων σκέψεων, κτυπῶνται καὶ σχεδὸν καταστρέφονται ὑπὸ τῆς θυέλλης καὶ σχεδὸν θανατοῦνται ὑπὸ τῶν ἐπιθέσεων τῶν ἀντιθέτων ἰδεῶν, ἂν δὲν ὑποβιβάσουν τὸ ἱστίον τῆς ὑπερηφάνου διανοίας τῶν, ὅπερ δυστυχῶς ἐξέθεσαν εἰς τοὺς ἀνέμους τῶν καινοτομιῶν, διὰ νὰ ἐπιστρέψουν καὶ μείνουں ἐντὸς τοῦ ἀσφαλοῦς τόπου τῆς ἀναπαύσεως τῆς γαληνιαίας καὶ ἀγαθῆς μητρὸς τῶν. Πρῶτον πρέπει νὰ δυνηθοῦν, μετὰ ταῦτα νὰ πίουں ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ζῶντος ἄλλομένου ὕδατος (Ἰωάν. 5,10-14). Ἄς ἀπομάθουν ὅσα κακῶς

ἔμαθαν καὶ ἴσως κατανοήσουν, ὅσα ἐξ ὄλων τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας δύνανται, καὶ ὅσα δὲν δύνανται νὰ ἐννοήσουν, ὡς τὰ δεχθοῦν ἐν πίστει³⁰. (Ex toto ecclesiae dogmate quod intellectu capi potest, capiant, quod non potest credant).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 21ον.

Ὁ Κανὼν τῆς Πίστεως.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, προτίθεμαι ἵνα καὶ πάλιν τὰ ἐπαναφέρω εἰς τὸν νοῦν μου, ἅπαξ καὶ δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω τὴν τοσαύτην ἀνοησίαν μερικῶν ἀνθρώπων, τὴν τοσαύτην ἀσέβειαν τοῦ ἐσκοτισμένου νοῦ καὶ τὴν τοσαύτην ἐπιθυμίαν τῶν πρὸς τὴν πλάνην, λόγῳ τῆς ὁποίας δὲν ἱκανοποιοῦνται μὲ τὸν κανόνα τῆς πίστεως, τὸν ἅπαξ καὶ διὰ παντὸς παραδοθέντα ὑπὸ τῆς ἀρχαιότητος. Ἀπὸ καινοτομίαν εἰς καινοτομίαν καθ' ἡμέραν φερόμενοι, διηνεκῶς σκοποῦν νὰ προσθέσουν τι εἰς τὴν θρησκείαν, νὰ ἀλλάξουν τι ἐν αὐτῇ ἢ νὰ ἀφαιρέσουν τι ἐξ αὐτῆς (semperque aliquid gestiant religioni addere, mutare, detrahere), ὡς ἐὰν τὸ δόγμα δὲν ἦτο οὐράνιον, δὲν ἦτο ἀρκετὴ ἢ πρώτη αὐτοῦ ἀποκάλυψις, ἀλλὰ σύστημα, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τελειοποιηθῇ εἰ μὴ μόνον διὰ διηνεκοῦς διορθώσεως ἢ μᾶλλον ἀνασκευῆς. Ἄλλ' ἡ θεία προφητεία λέγει: «Μὴ μέταίρε ὄρια αἰῶνια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου» (Παροιμ. 22,28) καὶ «Μὴ κρίνε τὸν κρίνοντα» καὶ «καθαιροῦντα φραγμόν, δῆξεται αὐτὸν ὄφις» (Ἐκκλησ. 10,8). Ἐχομεν καὶ τὸν ἀποστολικὸν λόγον, διὰ τοῦ ὁποίου ὄλαι αἱ πονηραὶ καινοτομίαι ὄλων τῶν αἰρέσεων κόπτονται ἅμα τῇ ἐμφανίσει αὐτῶν καὶ πάντοτε θὰ κόπτονται, ὡς διὰ πνευματικῆς σπάθης. «Ὡ Τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξον, ἐκτρέπομενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας³¹ καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδονύμου γνώσεως, ἣν τινες ἐπαγγελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἠστούχησαν» (Α' Τιμ. 6,20-21). Κατόπιν τῶν λόγων τούτων ὑπάρχουν ἄνθρωποι τοσοῦτου φανατικοῦ θράσους, τοσαύτης βαθείας ἀναιδεΐας, τοσαύτης σταθερᾶς ἐπιμονῆς, ὥστε νὰ μὴ ὑποχωρήσουν πρὸ τῆς σοβαρότητος τῶν οὐρανίων τούτων λόγων, οὔτε νὰ ὑποκύψουν πρὸ τοῦ βάρους των, νὰ μὴ συντριβοῦν ὑπὸ τῶν κτυπημάτων των καὶ νὰ μὴ συνθλιβοῦν ὑπὸ τῶν κεραυνῶν των; «Φεῦγε» λέγει, «τὰς βεβήλους κενοφωνίας». Δὲν λέγει τὰς ἀρχαιότητας, δὲν λέγει τὰ ἀρχαῖα. Τοῦν-

30. St. Augustinus, De Trinitate. Nicene and Post-Nicene Fathers Volt. III Book 7 κεφ. 12, σελίς 114. Ἡσαίου 7,9. Καίτοι ὁ Βικέντιος δὲν εἶναι φίλος τοῦ Ἀδγουστίνου ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀγνοήσῃ τὰ συγγράμματα τοῦ μεγάλου Δυτικοῦ συγγραφέως καὶ δὴ τὸ De Trinitate.

31. Ἡ γραφὴ «κενοφωνίας» εἶναι ἡ συνήθης πλὴν εἰς διάφορα χειρόγραφα καὶ εἰς Πατερικὰς ἐρμηνείας συναντᾷ τις καὶ τὴν γραφὴν «καινοφωνίας».

αντίον. Ὑποδεικνύει τί πρέπει νά ἀκολουθήσῃς. Διότι ἐάν ἡ κενотоμία πρέπει νά ἀποφευχθῆ, τότε ἡ ἀρχαιότης πρέπει νά φυλαχθῆ. Ἐάν ἡ κενотоμία εἶναι βέβηλος, τότε ἡ ἀρχαιότης εἶναι ἱερά. Συνεχίζει: «Καί ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως». Ὅντως ψευδώνυμος, διότι ἡ διδασκαλία τῶν αἵρετικῶν εἶναι ἄγνοια τιθεμένη ἀντί τῆς γνώσεως, φόβος ἀντί τῆς γαλήνης καί σκότος ἀντί τοῦ φωτός. Συνεχίζει: «ἦν τινες ἐπαγγελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἡστόχησαν». Ἐν τίνι ἡστόχησαν, ἐπαγγελλόμενοι; Τί ἄλλο ἂν μὴ τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν νέαν καὶ ἀγνωσομένην διδασκαλίαν; Θὰ ἀκούσης τινὰς ἐξ αὐτῶν νά λέγουν: «Ἔλθετε σεῖς οἱ ἄπλοῖ καὶ ἄμαθεῖς, οἱ κοινῶς καλούμενοι Καθολικοὶ καὶ μάθετε τὴν ἀληθῆ πίστιν τὴν ὁποίαν οὐδεὶς γινώσκει ἐξ ἡμῶν, ἥτις ἐφυλάχθη ἐπὶ πολλοὺς παρελθόντας αἰῶνας καὶ ἐπ' ἐσχάτων μυστικῶς ἀπεκαλύφθη καὶ ἐδείχθη εἰς ἡμᾶς. Θὰ εὐχαριστηθῆτε. Καὶ ὅταν θὰ μάθετε αὐτὴν διδάξετε αὐτὴν μυστικῶς, ἵνα μὴ ὁ κόσμος ἀκούσῃ αὐτὴν ἢ ἡ Ἐκκλησία γνωρίσῃ αὐτὴν. Διότι εἰς τοὺς ὀλίγους μόνον ἐπετρέπη, ἵνα παραλάβουν τὸ κρυπτὸν τοσοῦτου μυστηρίου. Δὲν εἶναι αἱ λέξεις αὗται τῆς πόρνης ἐκείνης, ἡ ὁποία ἐν ταῖς Παροιμίαις Σολομώντος, «προσκαλουμένη τοὺς παριόντας καὶ κατευθύνοντας ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν» καὶ λέγει: «Ὅς ἐστιν ὕμῶν ἀφρονέστερος, ἐκκλινάτω πρὸς με»; Καὶ προσκαλεῖ τοὺς ἐνδεεῖς φρενῶν μὲ τὰς λέξεις· «Ἄρτων κρυφίων ἠδέως ἄψασθαι καὶ ὕδατος κλοπῆς γλυκεροῦ» (Παροιμ. 9,15-18). Καὶ ποῖα ἡ συνέχεια; «Ὁ δὲ οὐκ οἶδεν ὅτι γηγενεῖς παρ' αὐτῆ ὄλλυνται, καὶ εἰς πέτευρον ἄδου συναντᾷ». Ποῖοι εἶναι αὐτοὶ οἱ γηγενεῖς; Ἄς ἐξηγήσῃ ὁ Ἀπόστολος. Εἶναι ὅσοι «περὶ τὴν πίστιν ἡστόχησαν»!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 22ον.

Ἡ σημασία τῆς Ἀποστολικῆς παραγγελίας.

Εἶναι ἀξία τοῦ κόπου ἡ ἐπισταμένη μελέτη ὀλοκλήρου τοῦ τεμαχίου τῆς ὡς ἄνω Ἀποστολικῆς παραγγελίας. «Ἦ Τιμόθεε», λέγει, «τὴν παραθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας». Ἡ κλητικὴ «Ἦ» εἶναι σημεῖον τῆς τε προγνώσεως καὶ τῆς ἀγάπης. Διότι προεῖδεν ὅτι θὰ ὑπάρχουν πλάναι, δι' ἃς καὶ ἐθλίβη ἐκ τῶν προτέρων. Ποῖος εἶναι ὁ Τιμόθεος τῆς σήμερον; Ἐάν μὴ, γενικῶς ὁμιλοῦντες, ὀλόκληρος ἡ Ἐκκλησία, εἰδικῶς ὀλόκληρος ὁ σύλλογος τῶν Προεστώτων (corpus praepositorum) τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες ἔδει ἵνα ἔχουν ἐν ἑαυτοῖς καὶ νά μεταδώσουν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ὀλόκληρον τὴν γνώσιν τῆς θείας Λατρείας (qui integram divini cultus scientiam vel habere ipsi debent, vel aliis infundere). Καὶ τί σημαίνει «τὴν παραθήκην φύλαξον»; «Φύλαξον» λέγει, ἔχων ὑπ' ὄψιν τοὺς κλέπτας καὶ τοὺς ἐχθροὺς οἵτινες τῶν ἀνθρώπων κοιμωμένων σπεύρου

ζιζάνια ἐκεῖ ὅπου εἶναι ὁ καλὸς σπóρος τοῦ σίτου, ὃν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ (Ματ. 13,24). «Φύλαξον τὴν παραθήκην» λέγει. Ποία ἡ παραθήκη, depositum; Εἶναι αὐτὸ ὅπερ ἐνεπιστεύθη σοί, οὐχὶ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐπενοήθη, κατεσκευάσθη ὑπὸ σοῦ. Τοῦτο ὅπερ ἔλαβες, οὐχὶ αὐτό, ὅπερ σὺ μόνος σου διανοήθης. Τοῦτο δὲν εἶναι ζήτημα εὐφυΐας ἀλλὰ διδασκαλίας. Οὐχὶ προσωπικοῦ διακανονισμοῦ, ἀλλὰ κοινῆς παραδόσεως ζήτημα: ὅπερ ἐπεδόθη πρὸς σὲ καὶ δὲν ἐδόθη ὑπὸ σοῦ rem ad te perductam non a te prolatam), ζήτημα τοῦ ὁποίου σὺ δὲν εἶσαι ὁ ἰδρυτής, ἀλλὰ ὁ φύλαξ, οὐχὶ ὁ θεμελιωτής, ἀλλὰ ὁ ἐπιθεωρητής, οὐχὶ ὁ ἀρχηγός, ἀλλ' ὁ ἀκόλουθος. «Φύλαξον», λέγει, «τὴν παραθήκην»³², φύλαξον «τὸ τάλαντον» τῆς Καθολικῆς πίστεως, ἀπαραβίαστον καὶ ἀμείωτον (illibatum). Ἄς μὲν ἡ παραθήκη παρὰ σοὶ καὶ ἄς μεταδοθῆ ὑπὸ σοῦ. Χρυσὸν ἔλαβες, χρυσὸν παράδωκε. Μὴ ἀντικαταστήσης αὐτὸν μὲ ἄλλο τι. Μὴ ἐγχειρίσης ἀσυνέτως αἰτῶν ἀντὶ τοῦ χρυσοῦ μόλυβδον ἢ χάλυβα. Θέλω χρυσὸν οὐχὶ εἰς τὴν μορφήν, ἀλλὰ πραγματικόν. Ὡ Τιμόθεε, Ἰερεῦ, Ἑρμηνεῦ, Διδάσκαλε, ἐὰν ἡ θεία δωρεὰ σὲ προητοίμασε διὰ διανοήσεως καὶ ἐπιδαξιότητος καὶ μαθήσεως, ἵνα εἶσαι ὁ Βεσελιήλ τῆς Πνευματικῆς Κιβωτοῦ (Ἑξοδος 31,2), ὁ κατατέμνων τοὺς πολυτίμους λίθους τῶν δογμάτων, παράθετε αὐτοὺς ἐν πίστει, στόλισε αὐτοὺς ἐν σοφίᾳ, δὸς αὐτοῖς αἴγλην, χάριν καὶ ὠραιότητα. Δεῖξε διὰ τῆς ἐρμηνείας σου ἐκεῖνο, ὅπερ προηγουμένως ἐπιστεύετο μετὰ δυσκολίας, ὡς ἐκδήλως ἀντιληπτὸν (intelligatur te exponente illustrius quod antea obscurius credebatur). Ἐνίσχυσον τοὺς μεταγενεστέρους, ἵνα κατανοήσουν αὐτό, ὅπερ οἱ προγενέστεροι μὴ κατανοοῦντες ἐσέβοντο. Δίδαξε ὅσα ἔμαθες. Λέγε αὐτὰ μὲ νέον τρόπον, ἀλλὰ μὴ λέγῃς νέα (dicas nove, non dicas nova)³³.

(Συνεχίζεται)

32. Διὰ θεωριῶν καὶ διὰ πλατόνσεων ἐρμηνευτικῶν εἶναι δυνατόν πολλὰ νὰ ἐξαχθοῦν καὶ νὰ παρουσιασθοῦν ὡς στοιχεῖα τῆς «παρακαταθήκης». Ἡ ἱστορία πολλὰ ἔχει νὰ παρουσιάσῃ. Ἄλλ' ὁ Ἅγιος Βικέντιος ἐπιγραμματικώτατα τονίζει ὅτι τὸ Depositum est quod tibi creditum est non quod a te inventum.

33. Ἡ ἐπιγραμματικὴ συμβουλή dicas nove, non nova περιέχει τὰ ὄρια τῆς οὕτως εἰπεῖν ἀνανεώσεως τῶν δογμάτων. Ὁ Πατριάρχης Ἀθηνάγρου δμιλῶν πολλάκις ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐκάλεσε τοὺς Θεολόγους νὰ στραφοῦν εἰς τὸν Νεοπατερισμόν, νοῶν τὴν ἐλευθεριότητα δι' ἧς οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἔγραφον καὶ συνεβούλευον ὀρθοτομοῦντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας χωρὶς νὰ προσθαφαιροῦν καὶ νὰ ἀλλοιώσουν τὸ περιεχόμενον καὶ τὸ νόημα αὐτῆς.